

תורת רשב"י ול"ג בעומר.

[ל"ג בעומר (שיחה 1) – נכתב ע"י הרב משה צוריאל, מתוך ספרו **אוצרות התורה**, כרך ב' בחלק "מועדים".
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

- **"חתם סופר"** (בשו"ת יו"ד סי' רלג) מסתייג מן העלייה לקבר רשב"י במירוץ בל"ג בעומר, וכך כתב –
"... לעשותו יום שמחה והדלקה ובמקום ידוע דוקא שיהיה תל תלפיות שהכל נפנים לשם, לא ידעתי אם רשאים לעשות כן... עכ"ל. – והענין, שאין להוסיף חגים על מה שקבלנו מחז"ל.
- ועוד, שמחבר ספר **"בן איש חי"** (בספרו "דעת ותבונה", עמ' ד') מפקפק אם אמנם רשב"י נפטר בל"ג בעומר, וגם רמ"א שמדבר על טעם ל"ג בעומר (או"ח סי' תצג) לא הזכיר פרט זה אלא מייחס השמחה שפסקו למות תלמידי ר' עקיבא.
- ה"חתם סופר" בתשובתו הנ"ל, מתאמץ לחדש לנו טעם אחר ליחודיותו של תאריך זה.
(תוספת התלמיד. ליקטנו נימוקים נוספים בטעם ייחודו של יום, לציון כי אכן עובדת פטירתו של רשב"י ביום זה שנויה במחלוקת – (1) יש אומרים על שהוא יום שיצא הוא ובנו מן המערה. (ישם אריה) (המהרא"ל צינץ) / (2) יום בו הפסיקו תלמידי ר' עקיבא מלמות. (מאירי, מהרי"ל) / (3) וי"א שהוא יום בו התחיל ר' עקיבא ללמד ל-5 תלמידיו שנשארו – וביניהם היה רשב"י [בבמות סב:]. (החיד"א ע"פ מהר"ש ויטאל) / (4) וי"א כי ביום זה נסמך רשב"י ונתגלו סתרי-תורה. (שדי חמד) / (5) וי"א שהוא יום חתונתו / (6) וי"א שהוא יום לידתו)
- ועוד, **בשו"ת שואל ומשיב** (חמישאה, סי' לט) יוצא חוצץ נגד המנהג להדליק "מדורות אש" ביום זה, גם מבחינת איסור "בל תשחית" עיי"ש.

כלל גדול הוא, כדי שמנהג יהיה בר-סמכא הוא צריך להיות נוסד ע"י רבנן ותיקים. (י"באר היטב", או"ח סוף סי' תרצ). וכאן אדרבה חֲבְרו יחד כל הגדולים הנ"ל **להתנגד** למה שנפוץ מאד ביום ל"ג בעומר זה.

אמנם, טוב הדבר שאנו נדבק ברשב"י רק לפי אותה צורת ההערכה שנהגו בה קדמונינו לאישים הדגולים אשר אומתנו כה עשירה בהם. וכך חז"ל חניכנו בעשרות סיפורי מופת, להתפעל ולהתפלא מן רום גודל ענקיותם של יחידי-סגולה, בכדי שנתאמץ ללכת בעקבותיהם, כל אחד ואחד מאתנו לפי יכולתו. ולכן רשב"י עצמו הצהיר: **"בְּנִי, שְׁנוּ מְדוּתֵי, שֶׁהָן תְּרוּמוֹת מִתְּרוּמוֹת מְדוּתֵי שֶׁל ר' עֲקִיבָא"** (גיטין סו:). כלומר, נְקִים גַּל-עַד לְזוּהַר-אִישֵׁיּוֹ דוּקָא בְּכַךְ שֶׁנִּלְמַד מֵהָן הֵן הַדְּרוֹתֵינוּ, מֵהָם כִּיּוֹנֵי-הַדָּרֶךְ שֶׁהֵצִיב בְּפִנְיֵנו. אך מעשה נהירה המונית לקברו, ובלי העיון וההשכלה בשיטותיו, לא יועיל לנו הרבה כדי ללכת בעקבותיו.

החיים מלאים דוגמות של מעשים הדומים זה לזה, אשר בגלל שינוי מסוים ודק בכוונת לב-העושה, מתהפכים מן "סולת" אל "פסולת".

- הנה טוב לאדם לנהוג בממונו משטר של חסכון. אבל שמא אין כאן אלא קמצנות מהסוג הגרוע.
- טוב לו לאדם לפרוש קצת מן חברת הבריות, כדי להנצל מלשון הרע, קנאה ושנאה וכיו"ב. אבל יכול להיות שאין כאן אלא סתם שנאת-הבריות.
- נהדר הדבר שהאדם מקבל על עצמו "חיובים" של שיעורים קבועים מה עלינו "להספיק" בלימוד תורה, יום ביומו. אבל יוכל להיות שאין בזאת אלא סטיה פסיכולוגית של כפיתיות-עיוורת.
- **כן בנידוננו**. – פְּבוּד-עֵלְיוֹן שֶׁהֵמוֹן רוּחַשׁ לַאִישׁ-מוֹפֵת, יִכּוֹל לִהְפֹךְ ח"ו לְסוּג שֶׁל "פּוֹלְחָן הַאִישֵׁיּוֹת", עִם כֹּל הַשְּׁלִיחָה וְהַאֲלִילִיּוֹת שֶׁבִּדְבַר. בעלי-מוסר קבעו עקרונות-בדיקה בכל "פרשת-דרכים", איך לבחון מה ראוי ומה דחוי. ראש לכל אמצעי-בדיקה הוא לחפש במקורות מדברי חז"ל, מה עשו ואיך נהגו אנשי מעלה ההם.

ודאי כי מוטל עלינו להתייחס במירב הכבוד לרבותינו!.

- ראייה לכך היא העיקרון שקבעו, "את ה' אלהיך תירא" – לרבות ת"ח. (פסחים כב:).
- ולכן אמרו, "כל המקבל פני רבו, כאילו מקבל פני שכינה". (ירושלמי עירובין ה, א)
- והנהוג זלזול ברבו, לעמוד בתפלה מאחוריו "גורם לשכינה שתסתלק מישראל". (ברכות כז:).

הטעם ליחס זה, כי הרי הרב משמש צינור להעביר לתלמידו את דברי אלהים חיים, ממה שנאמר בסיני. ואם האב החומרי הוליד את גופו של הבן, הרי רבו מוליד בו דעת, שכל ונשמה וגם כל נצחיותו של הבן (רמב"ם הל' ת"ת ה, א). מתוך גישה זו, מוכרח להיות ששפתי התלמיד יהיו נוטפות מור ופחד (שבת ל:), ונאה ויאה לו לעשות לרבו כל המלאכות שהעבד עושה לאדונו (כתובות צו:). ואם הרב מונעו מכך, הרב פורק ממנו בזה יראת שמים (שם).

אמנם כל הנ"ל נאמר על רבו מובהק.

אבל רמ"א (שו"ע יו"ד רמד, ט) כתב כי גדול הדור יש לו דין של רבו מובהק. ופשיטא שרשב"י היה הגדול (בה' הידיעה) בדורו ובכל הדורות שלאחריו. (ראה – [א] סוכה דף מה: "אם שָׁנִים הם, אני ובני מהם". / [ב] מכות יז: "כל דילדיה אימיה וכו'"). [ג] ירושלמי סנהדרין א/ב, "אמר לו רבי עקיבא: דיין, שאני ובוראך מכירים כוחד". / [ד] זהר ח"ב לח. "פני האדון ה', דא רשב"י" עיי"ש בגליון "ניצוצי זהר", של הרב ראובן מרגליות, ס"ק ג). ועוד ועוד. כל זה מובן כי הוא שימש כלי להעביר לתלמידים דבר ה'.

אם כן, מדוע אין הלכה נקבעת כדברי רשב"י?

אמנם שכסף משנה על הל' בית הבחירה (ב, יח) קורא לרשב"י "מאריה דתלמודא", אבל ברוב מקומות-הש"ס, אין הלכה כרשב"י (שו"ת מהרש"ל סי' צח). ולמרות שדרש טעמא דקרא ומשום כך יש הרבה נפקא-מינא הלכה-למעשה, (כי הרי ידע מפי אליהו, משך 13 שנות לימוד, עומק רוים של כל פרטי המצוות), אבל חז"ל לא קיבלו דעתו, והלכה כמותם. – איך זה?

אין זאת אלא בגלל שעולמנו הוא עולם חומרי ושפל, ואיננו ראוי לזוהר של אור אמת.

- וכן אנו פוסקים תמיד כתלמוד בבלי, ולא כירושלמי הקדוש ממנו.
- וכן אנו פוסקים כהלל ולא כשמאי, אע"פ שלעתיד לבוא נפסוק כשמאי "דמחדדי טפיי" (ראה המלבי"ם על פרשת חוקת, דף 1308, בסוף ביאורו לאגדתא של רבה בר נחמני, ב"מ פו. / וכן כתב רבי אברהם בן הגר"א, בתחילת ביאורו לתפילת עמידה).
- וכך אירע לר"א (ב"מ נט:), ורבה בר נחמני (ב"מ פו.) שאע"פ שבאופן מוחלט הם הם היודעים בירורו של דבר, וכך העיד עליהם ה' בעצמו, ואעפ"כ אין הלכה כמותם. כי "אין לדיין אלא מה שעיניו רואות" (ב"ב קלא).

אנו פוסקים לפי רוב דעות של חכמי הדור אפילו אינם בשיא החכמה, אף שהאיכות המעולה של ההבנה עשויה להיות דוקא אצל אנשי המיעוט, בטבע הדברים.

ובכן, נגיע לעיקר. – מה הוא הלקח העיקרי שעלינו ללמוד מן רשב"י?

דומני שעלינו ללמוד מן **קיצוניותו המופלגת בלימוד תורה**. [לפניך 9 מקורות לכך]

1. הוא לא השאיר מקום לאדם להיות נוהג מדת דרך ארץ ("אדם חורש בשעת חרישה... תורה מה תהא עליה?"), אלא תבע התמסרות מוחלטת לחיי לימוד תורה. (ברכות לה:).

2. לכן, עת שלמד תורה במערה הוא לא הפסיק אפילו כדי להתפלל תפלה. (ירושלמי שבת א/ב).

3. תבע שהאדם לא יאכל שום סעודה בלי להזכיר עליה דברי תורה. (אבות, ג).
4. והמשיל משל, שהשוכח דברי תורה שלמד הרי זה כמאבד ציפור דרוור, ומתחייב בנפשו (ספרי, עקב מח).
5. והזהיר אותנו: כָּפַר ומקל ירדו כרוכים מן שמים. אם נקיים תורה, הרי ככר. ואם לא, הרי מקל ח"ו. (מדרש ויקרא רבה פרשה לה סימן ו).
6. והוא שהסביר מדוע אנו רואים עיירות נתלשות מן א"י זה בגלל שלא הרבו מספיק בלימוד התורה (תחילת פתיחה למדרש רבה על איכה).
7. למרות שראה את רבו - ר' עקיבא שנידון למוות בגלל שהרביץ תורה ברבים, תבע ממנו ללמד אף לו, ודחה נמרצות את סירובו של רבו בטענה "ומי בסכנה?" (פסחים קיב). כלומר, שמוכן הוא בלב שלם להסתכן כמוהו ולמות עבור התורה. [ועיין לקמן ביאור המעשה]
8. הסביר הסיבה למיתת אסכרה, בגלל עון ביטול תורה. (שבת לג:).
9. ועודד אותנו, "אם ראית הבריות שנתייאשו ידיהם מן התורה, עמוד והחזק בה, שאתה נוטל שכר כנגד כולם". (ירושלמי ברכות ט, ה).

אמנם דרכו היתה דרך קיצונית ביותר, אבל זאת מפני שהוא היה **מבני עלייה**. (שבת לג: / עניינו כפשוטו, שהוא מן הקומה העליונה בהבנת התורה).

- **מצאנו בקידושין** (ס"ח:) שרשב"י דרש טעמא דקרא. בגליון של ר' ישעיה פיק (על הדף) הוא מביא עוד 9 מקומות שם רשב"י חלק על חכמים, כי דרש טעמא דקרא. כמה נאה ויאה זאת לו, כי הרי הוא "ש"ר בית הזוהר" והוא ידע פנימיות כל הדברים, כדברי רבו רבי עקיבא: "דייך, שאני ובוראך מכירים את כוחך". (ירושלמי, סנהדרין א/ב).

ואמנם רוב חכמי ישראל אינם מסכימים לדעתו, כי הלא בתורה "אין לדיין אלא מה שענינו רואות" (ב"ב קלא). ואסור לפסוק ע"פ חומר סודי שהאדם לא מבין! אבל רשב"י הרי הגיע למה שהגיע. וכיצד זה?

כי הרי בערה בו אהבת ה' למעלה מכל שנוכל לשער. כי האהבה היא לפי ההכרה (כדברי הרמב"ם, ב"ספר המצוות, מ"ע ג). וכן כתב הנצי"ב (הקדמה לשאלות, קדמת העמק ג/ה) שאי אפשר לאהוב את מי שאין מכירים אותו! ולכן, דוקא היודע סתרי תורתנו הקדושה ומכיר תורת ה' יותר מאחרים, הוא מהיחידים שיכולים להגיע לאהבה לטהרת ויוקדת להקב"ה, עד כדי ביטול עצמיותו. והדבר כמעט מפורש במקרא: "ואהבת את ה' אלהיך... והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" כלומר, מי שאינו מסוגל להסיח דעתו אפילו לרגע מן המחשבות האלהיות, וגם אינו חושב אפילו הרהור בעלמא על עסקיו הפרטיים, זהו המשיג "ואהבת את ה'" בשלימות האפשרית.

- **מצאנו בגמרא שבת** (דף יא.), שמי שתורתו אומנותו הוא פטור מתפילה. למה? כי הוא לא יבקש על חיי שעה, כי כל עסקו הוא בחיי עולם! (ובסוגיא המקבילה בירושלמי, עוד אמרו **שרשב"י** היה פטור מן ק"ש כל יום, כי השיג אותה התועלת מכל לימוד אחר שהיה לומד בתורה ("האי שינון והאי שינון").

כאשר רבו ר' עקיבא ישב בבית סוהר באשמה-זאת שלימד תורה ברבים והוא צפוי ליהרג על קידוש ה', בא אליו רשב"י לבית הסוהר כדי ללמוד ממנו תורה (פסחים קיב). רע"ק סירב ללמדו כי לא רצה לסכן חיי תלמידו. (ואמר לו – "יותר משהעגל רוצה לינק, הפרה רצה להניק"). ענה לו רשב"י: ומי בסכנה, לא העגל?

ודיחוי זה צריך תלמוד. הרי רבו אומר לו דברי טעם, שאיננו רוצה ללמדו תורה כדי שגם הוא רשב"י לא יומת בגלל הלימוד. ואיך דחה זה? אלא ענה: הרי אני בסכנה רוחנית! בלעדי תורה מה שיהיה לי החיים? אם אמות, אמות. העיקר הוא שלא אוכל למנוע מעצמי תורה אפילו רגע אחד!

וזה גם גנוז בתשובת-דיחוי לר' עקיבא שם: "אם אין אתה מלמדני תורה, אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות". והדבר פלא, הכי מותר לו להיות "מוסר"? ועוד, הרי רבי עקיבא כבר מואשם ונידון עבור לימוד התורה והוא בלאו הכי צפוי למוות (כי הרי הודה באשמה, כדבריו בברכות סא: לפפוס בן יהודה) ומה יוסיף לו רשב"י בהלשנתו הזאת?

אלא שרשב"י בא לבטא בדבריו שהאדם שהוא מחוסר תורה, סופו שיִדָּרֵךְ לכל המדות הרעות, והוא צפוי אפילו להגיע לידי מלשינות ח"ו. לכן הוא מוכן למסור נפשו כדי לזכות לתורה. וזה ההכרח שהוא הכריח את ר' עקיבא רבו ללמדו תורה. עת שהתלמיד רואה את הפסדו שיפסיד בצורה המחפירה ביותר, נענה לו רבי עקיבא רבו ולימד אותו.

ודאי, אם רצוננו לאחוז בשיפולי גלימתו של רשב"י, עלינו להרבות באהבת לימוד תורה ודבקות בה, בהתמסרות מוחלטת. כל אחד צריך לחזק את התמדתו בלימוד, וכן לחדד את תפישתו ע"י ריכוז מחשבותיו בה. ע"י אהבה וחשק מגיעים לידי הכרת תוכן התורה והבנתה באמת, ועל ידי כל זה זכה רשב"י. וע"י כל זה נזכה גם אנחנו בעז"ה, כל אחד לפי היכולת שלו.

ההליכה לקברו, מבלי להתייחד בלקחים שהוא לימד אותנו, לא תתן פרי. אדרבה אדם כזה סוֹטָה מהמסלול שרשב"י עצמו קבע לנו: "בְּנֵי, שְׁנוּ מִדּוֹתַי" (גיטין סז.).